

ban pedig minél több hívet szerezzen a magyar zenének.”

Nos, ebben is követendő példát mutatott mindnyájunknak. Szolgálat, saját közösségünk, nemzetünk iránti hűség, elkötelezettség, erkölcsi tartás, felvállalás. Tenni a dolgunkat, ki-ki a saját működési területén lehetőségeinkhez és tehetségünkhöz mérten hittel, bátorsággal, kellő szakmai tudással. Nekünk, felvidéki magyaroknak Kodály Zoltán élete és munkássága ebben mindenképpen példaképünk kell legyen.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- CS. VARGA, I.: Az élet hidjának pillérei: a hit és a magyarság. In: Nádasi A.: *Mi mindenre emlékezett Kodály*. Miskolc: Felsőmagyarország Kiadó, 2000.
- EÖSZE, L.: *Kodály Zoltán élete képekben és dokumentumokban*. Budapest: Zeneműkiadó, 1982.
- EÖSZE, L.: *Kodály Zoltán életének krónikája*. Budapest: Editio Musica, 2007.
- KODÁLY, Z.: *Visszatekintés (1. kötet)*. Összegejtött írások, beszédek, nyilatkozatok. Bónis F. (szerk.): Budapest: Argumentum, 2007.
- KODÁLY, Z.: *Visszatekintés (3. kötet)*. Hátrahagyott írások, beszédek, nyilatkozatok. Bónis F. (szerk.): Budapest: Argumentum, 2007.
- NÁDASI, A.: *Mi mindenre emlékezett Kodály*. Miskolc: Felsőmagyarország Kiadó, 2000.

JEGYZETEK:

¹ Tanulmányozta a Limbay-, Káldy-, Bartalus-féle népdalgyűjteményeket, de osztálytársaitól is gyűjtött szlovák népdalokat (Eősze, 2007, 18).

² Dr. Nádasi Alfonz (1909-1997) bencés, görög-latin szakos tanár és zeneakadémiát végzett énektanár volt. Egyházzenei tanulmá-

nyokat is folytatott. Kodály bizalmas barátja, munkatársa, lelki-szellemi vezetője. 1937-ben kezdődő kapcsolatuk 1940-től rendszeressé vált. Hetente, gyakran három-négy alkalommal is, két-három órán keresztül együtt olvasták a görög, latin klasszikusokat, a Szentírást. Ő temette Kodály első feleségét, Emma asszonyt és Kodályt is. (Cs. Varga, 2000)

³ 1925 februárjában a Wesselényi utcai polgári fiúiskola Borus Endre vezette kórusának Psalmus-próbáján a Mestert elbűvöli a frissen csengő gyermekhangok üde hangszíne, a gyermekek fogékonysága, lelkesedése, romlatlan ízlése. Elhatározza, hogy valamit komponál a számukra. Így születik a *Villó*-val és a *Túrót eszik a cigány*-nyal kezdődő gyermekkari kompozíciók sokasága. (Eősze, 2007, 110)

⁴ Az első „hivatalos” Éneklő Ifjúság címmel rendezett hangverseny 1934. április 28-án volt a Zeneakadémián. Ezen az esten tizennégy iskola ezeröttszáz diákja énekelt Kodály kórusműveit. (Eősze, 2007, 158) Az országos méretűvé terebélyesedő Éneklő Ifjúság mozgalom hátterében Bárdos Lajos és az általa, valamint kollégái (Kerényi György, Kertész Gyula) által alapított Magyar Kórus Lap- és Zeneműkiadó állt. A Kodály által is támogatott kórustalálkozó célja az éneklés közös élményének megszerettetése, Kodály pedagógiai elveinek széleskörű terjesztése volt. A magyar iskolaügy szocialista átszervezése következtében 1948-ban megszüntetett Éneklő Ifjúság mozgalom 1978 után újjászerveződött. Napjainkban a KÓTA (Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége) szervezi és koordinálja az Éneklő Ifjúság mozgalmát Magyarországon, lehetőséget adva a kórusok verseny jellegű megmérettetésére is.

Forrás: <http://www.bacstudastar.hu/eneklo-ifjusag>, http://www.kota.hu/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=20&Itemid=55

⁵ Eősze László: Kodály Zoltán élete képekben és dokumentumokban, Zeneműkiadó Budapest, 1982, 6.

⁶ Uo.

„Hogy a magyar nem szeret egyesülni: oly végzetes nemzeti hiba, aminek javítására minden eszközt meg kell ragadni.” (Kodály Zoltán)

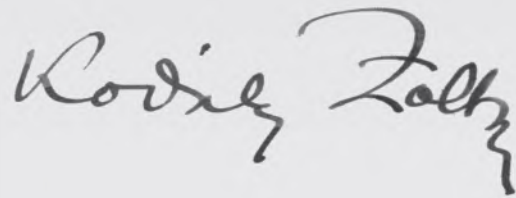
Nagy örömmel vettem tudomásul a lap szerkesztőségének elhatározását, miszerint a folyóirat decemberi számát – a Kodály-év kapcsán – Kodály Zoltán emlékének szenteli. Az pedig, hogy az én írásomat is várják, felettébb megtisztelő számomra.

Végzetes „nemzeti hibánk” javítására Kodály Zoltán, (szerintem) minden idők legkiválóbb magyar nevelőinek egyike, a magyar lélek legjobb ismerője, elsősorban példaértékű életvitelével, hatalmas zengő életművével és nem utolsósorban írásaival mutatott utat.

A *Visszatekintés* címmel megjelent művében írta: „1914-ig minden nyarat külföldön töltöttem. Aztán 13 évig egyet sem. Mikor újra kezdtem kijárni, a határon mindig megjelent előttem egy mezítlás rongyos gyerekserg, egyik-másik hajdani galántai iskolatársam arcvonásaival. Kórusban kiáltották: «Ne hagyj itt bennünket...» Ezek hoztak vissza mindannyiszor, hiába csábított művelt országok könnyebb, nyugalmasabb, szebb élete. Ezek tartották bennem a hitet, hogy mindnek ellenében itthon is kell és lehet ilyen életet teremteni.” Másutt – legjobb barátjára, legközelebbi munkatársára, Bartók Bélára vonatkoztatva – ezt írta: „... feltetzett előttünk, egy a népből újjászületett művelt Magyarország képe. Ennek megvalósítására rászántuk életünket.” Bartók pedig így méltatta Kodályt: „... nem azért becsülöm Kodályt, mint a legjobb magyar zenészt, mert a barátom, hanem azért lett barátom, mert (...) a legjobb magyar zenész. (...)”

A nagyszombati, a vidéki ifjú, Kodály Zoltán 1900 őszén került Budapestre tanulni a Zeneakadémiára, a bajor Koessler János zeneszerzés osztályába, a tudományegyetem magyar-német szakára... Mi több, Eötvös-kollégista lett. Benyomásait később így

STIRBER LAJOS

AZ ISKOLAI KARÉNEK „FÖLÖTTÉBB SZÜKSÉGES VOLTÁRÓL”

beszélte el: „Akkor volt itt a Wagner-kultusz a tetőpontján. ... Ebben a nagy német világban borzasztó vágyakozás fogott el bennünket az igazi Magyarország iránt. ... A millennium dicsfényében úszó magyar élet fókusza volt szemünkben, és ebbe a nagy csalódásba képtelenek voltunk belenyugodni.” Budapesti tanulóveire így tekintett vissza: „A kétféle tanulmányt nem volt könnyű összeegyeztetni.” Mindezek ellenére már 1903-tól tanulmányozta a Vikár Béla által gyűjtött fonográfhangokra rögzített eredeti népdalanyagot. Majd 1905 augusztusában maga is elindult első népdalgyűjtő útjára: „Hátizsákkal a vállamon, bottal a kezemben és 50 koronával a zsebemben indultam el a Csallóközbe. (...) Azt hiszem, ez szebb, mint Párizs...” – írta egyik levelében. A gyűjtés tudományos eredménye első nyomtatott publikációja: 15 általa lejegyzett dal a Magyar Néprajzi Társaság Ethnographia c. folyóiratának 1905. decemberi számában, művészi eredménye pedig a *Magyar népdalok énekhangra és zongorára* 20 dala; fele Bartók, fele Kodály zongorakíséretével. Aztán 1906 decemberétől 1907 júliusáig nagyon szerény ösztöndíjjal Berlinben, majd Párizsban tanult. Berlinton nem esett nehezére megválni, Párizs, amely mindig is vonzotta a magyar szellemi élet nagyjait, Kodálynak sem okozott csalódást. Ennek ellenére hazatérése után Nagyszombatból Bartóknak írt beszámolójában ezt olvashatjuk: „... úgy hiszem, hosszabb időre nem is megyek megint el. Ma sincs egyéb dolgunk Nyugaton, mint ezer éve: egypár rablókaland, részt szerezni abból, ami jó és elvihetően értékes van ott, aztán beleásni magunkat a földbe, mert csak belőle szíhatunk igazi táplálékot.” Pedig még csak mindössze 25 éves! 1907 őszétől a Zeneakadémia zeneelmélet, 1908-tól zeneszerzés tanára lett. Ekkor kezdődött el hat évtizedes zenepedagógiai tevékenysége. Elsősorban a muzsikusi utánpótlás nevelésével foglalkozott, de programját már akkor ekképpen fogalmazta meg: „Nekünk... nem-

csak európai, hanem egyben magyar zenészeket is kell nevelnünk.” Másutt így ír: „1925-ig én is a szakzenészek rendes életét éltem, azaz semmit sem törődtem az iskolával, abban a hiszemben, hogy ott minden rendben van, tesznek, amit tehetnek... Ebből az illúzióból egy véletlen eset rázott fel ..., a budai hegyekben egy kiránduló leánycapatra akadtam. ... Attól, amit daloltak, egyre jobban elszörnyedtem. ... Műsoruk koronája – Schneider Fáni volt. Megtudtam, hogy egy pesti tanítónőképző növendékei... Ma hálásan gondolok Schneider Fánira, mert az kényszerített, hogy gondolkodjam, mit kellene itt tenni.” A tennivalókat kezdetben a művészet felől közelítette meg: hamarosan megírta első gyermekkarait. 1925. április 2-án, a Zeneakadémián megrendezésre kerülő magyar népdal-estjén a hangverseny első száma Kodály két gyermekkara volt: a *Villő* és a *Túrót eszik a cigány*. „Az est igazi szenzációja – írta a Zene – a fővárosi Wesselényi utcai polgári fiúiskola 100 tagú énekkara szerepeltetése volt.” 1929-ben a Zenei Szemlében adta közre *Gyermekkarok* című tanulmányát. Ez „Kodály művelődéspolitikai koncepciójának első – és máris pontosan körvonalazott – megfogalmazása: az alap az iskolai énekköltés és a legürgebb teendő a szaktanárképzés reformja és a tananyag megújítása” – írja Eösz László *Kodály Zoltán életének krónikája* című munkájában. Idézet a nagyszabású tanulmányból: „Ha belenézünk a tantervekbe, látjuk: alkotóik messze jártak a nevelés görög eszméjétől, amely a zenének központi helyet juttatott. (...) Egy tárgy sem szolgálja úgy a gyermek testi-lelki javát. (...) A ritmus ideggyelmező ereje, a gége és a tüdő tréningje közvetlenül a testnevelés mellé kapcsolja az éneket. Mind a kettő naponként szükséges nem kevésbé, mint az étel.”

Hogy hol tartunk ma, aki belenéz a mostani tantervekbe, láthatja. Továbbra is dúl a technokrata szemlélet, a tantárgy-sovinizmus, még mindig ott tartunk, hogy vannak fő-, mel-

lék- meg (nevelési) csak-tantárgyak: az „csak” képzőművészet, az „csak” zene, az „csak” karénekek, stb. Az azokra fordítható minimális idő-óraszám is lebecsülésüket, semmibe vevésüket hangsúlyozza; felettébb megalázó a tantárgyra, s csakúgy azok tanítójára. Pedig Kodály tanár úr szerint: „A zene lelki táplálék és semmi mással nem pótolható. (...) Teljes lelki élet zene nélkül nincs. Vannak a léleknek régiói, melyekbe csak a zene világít be.” De: „Nem minden zene ilyen. Sőt többsége annak, amit naponta szerte a világban hallunk: a mindennapok, hétköznapok, emberi gyarlóságok zenéje – nem is érdemli a zene nevet.” Ma a mindenható média, a „technika csodái” által reggeltől napestig mást sem tesznek, mint ömlesztik az ifjúságra az „emberi gyarlóságok” zenéjét. Korunk iskolája – nevelési rendszere meg tétlenül nézi, még csak meg sem próbálja (valaminek a felkínálásával), hogy legalább némileg ellensúlyozza az ifjúság zenei ponyvairadalom pártolását – nemzedékeket hagy zenei infantilizmusban felnőni. A mai iskolában a művészetekre s a művészetekkel való nevelés peremre szorításával a gyermek – az ifjú minimális „lelki táplálékot” kap. Az iskolapolitika által az iskolára rákényszerített erkölcsstelen versenystálló-szemlem még súlyosbítja a helyzetet, mert az ifjúságba csak az egoizmust oltja bele: szerezd a pontokat az iskolának; mindegy, hogy milyen áron, csak te győzz! Félreértés ne essék, nem tagadom a nemes versengés létjogosultságát, azonban ellene vagyok a mindenáron való – az ifjak szabadidejét és energiáját pocskoló, más, személyiségüket fejlesztő tevékenységek helyett való – versenyztetéseknek, a szakmához még csak nem is konyító „szakértők” által felállított, akármilyen kritériumok alapján történő ítélezéseknek; a manipulált – nem a valóságot tükröző eredmények medializálásának, közvélemény elé tárásának. Lásd egyedüli napilapunk sorozatos baklövésait! A szakma gondja legyen a szakma gondja, az nem tar-

tozik sem a közvéleményre, sem a politikára! És kérdem én: melyik iskola pedagógusai tesznek többet és hasznosabbat? Azon iskoláé-e, amely tanulóinak többsége hátrányos helyzetű családból verbuválódott (sajnos, egyre több van az ilyenekből), és ennek ellenére a hivatásukat becsülettel végző kollégák, bár fog-összeszorítva, mégis felzárkóztatják a rájuk rábízottakat? Vagy az olyan iskolák pedagógusai-e, amelyekben az előbbiekhöz hasonlókból van ugyan egynéhány, de a tanulók többsége jobb módú, rendezett családi környezetből jön: így bőven van választék, kit benevezni az egyre szaporodó mindenféle versenyekbe?

A kitérő után felettebb ideje az iskolai karének „fölöttébb szükséges” voltához visszakanyarodnom, kifejtteni, hogy a karének mi mindenre lehetne gyógyír, ha az iskolában nem éppen hogy csak megtúrt tantárgy lenne, hanem – mint (szerintem) a nevelés leghatékonyabb eszközeinek egyike – mind az alap-, mind a középiskolában legalább a kötelezően választható tantárgy rangjára emelkedne. Így a folyamatosan működtetett iskolai kórus tagjai számára biztosíthatná, ha nem is a naponkénti, de a minél gyakoribb éneklés lehetőségét, s a közös éneklésből fakadó élményt. A „tanár úr” szerint: „Sokszor egyetlen élmény egész életre megnyitja

a fiatal lelket a zenének. Ezt ... nem lehet a véletlenre bízni: ezt megszerezni az iskola feladata.” Az iskolai kórusban való munkálkodás némileg ellensúlyozhatná a mai iskolából szinte teljesen hiányzó érzelmi nevelést, a mai iskola lélekromboló hatását. „Van-e jobb szemléltető eszköze a társadalmi szolidaritásnak, mint a kar? Sokszor egyesülnek valaminek a megvalósítására, amit egyes ember, ha mégoly tehetséges, egymaga nem tud megvalósítani. Ahol mindenkinek a munkája egyaránt fontos, s ahol egyetlen ember hibája mindent elronthat.” Hiszem és vallom Kodály „üzeneteinek, intelmeinek”, tanításának igazát mert (több mint ötven éve a pályán) tapasztalom, hogy mai, eszeveszetten az anyagiakat hajszólv világunkban a művészetekre, a zenére, s a zenével való nevelésre – az iskolai kórusokra nagyobb szükség volna, mint eleddig bármikor. A kórusban az ún. gyenge tanuló – az egyre jobban egymástól eltávolodó módosabb és kevésbé az – is egyenrangúnak érezheti magát. A közösséget, az együvé tartozást szimbolizáló formaruha alatt egyazon „ügyért” dobognak a szívek. A közös éneklés kizárja az önzést, hatékony eszköze lehet az emberekből egyre jobban kiháló tolerancia és empátia gyakoroltatásának. Az énekkarban életre szóló barátságok köttetnek. A kórus lehető-

séget ad arra is, hogy a gyerek – az ifjú ráérezzen: valakihez, valahova tartozni jó. Majdan a felnőttben tudatosulhat, hogy valahova tartozni kell! – erősödhet nemzettudata. Mi több: az iskolai énekkarban módunkban áll olyan műveket énekeltetni:

„Miket nem dall minden gyermek,
Férfiak sem mind ismernek,
Ez ínséges esztendőkbén,
E veszendő végidőkben.”

(Kalevala 3; 17. ének)

„De éppen ez a cél! Hadd hallja őket minden gyermek, hogy mire felnő, másképp érezze magát magyarnak és embernek” – írta Kodály Zoltán az *Iskolai énekkarok gyűjtemény* előszavában.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- Kodály Zoltán: *Utam a zenéhez*. Zeneműkiadó, Budapest, 1974.
- Kodály Zoltán: *A zene mindenkié*. Zeneműkiadó, Budapest, 1975.
- Eöszé László: *Kodály Zoltán életének krónikája*. Zeneműkiadó, Budapest, 1977.
- Breuer János: *Kodály-kalauz*. Zeneműkiadó, Budapest, 1982.
- Bónis Ferenc (szerk.): *Így láttuk Kodály Zoltánt*. Zeneműkiadó, Budapest, 1979.
- Breuer János: *Kodály Zoltán, A világ legnagyobb zeneszerzői sorozat*. Mágus Kiadó, Budapest, 1999.